

Uddevalla-Lysekil-Munkedal-Sotenäs-Tanum-Strömstad

Delregional oljeskyddsplan vid utsläpp till sjöss

Förebyggande-Ledning-Samverkan-Räddningsinsats-Sanering

Fastställd av kommunfullmäktige i Lysekils kommun 2023-10-18, § 130

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1	INLEDNING	3
1.1	Norra Bohuslän i samverkan	3
1.1.1	Distribution	4
1.1.2	Förkortningar	4
1.1.3	Revidering	5
1.1.4	Referensmaterial	5
1.1.5	Bistånd till andra kommuner	5
1.2	Svensk lagstiftning av betydelse för det marina oljeskadeskyddet	6
1.3	Berörda myndigheters och aktörers ansvarsområden	7
1.4	Riskbild	9
1.4.1	Förutsättningar för kommunerna i norra Bohuslän	9
1.4.2	Inventerade vrak	9
1.4.3	Riskområden på Västkusten	10
1.4.4	Räddningsinsats	10
2	RÄDDNINGSTJÄNSTFAS	11
2.1	Förebyggande verksamhet/val av metodik	11
2.1.1	Miljöräddningstjänst till sjöss och kommunal räddningstjänst på land	11
2.1.2	Prioritering/metodval för oljebekämpning vid påslag	11
2.2	Områden som ska beaktas av räddningstjänsten	13
2.3	Räddningstjänstens uppgifter	14
2.4	Kommunikation/massmedia	14
2.5	Miljöförvaltningen	15
2.6	Räddningstjänstens uppgifter på skadeplats	16
2.7	Markägarsammanträde	16
3	SANERINGSFAS	17
3.1	Saneringsorganisationens uppgifter	17
3.2	Miljöförvaltning vid saneringsfas	17
3.3	Kommunikation/massmedia	18
	REGIONAL BILAGEDEL	19
	Bilaga A - Räddningstjänstfas	20
	Bilaga B - Saneringsfas	21
	Bilaga C - Resurs- och kontaktlista	23

1 INLEDNING

1.1 Norra Bohuslän i samverkan

Syftet med denna plan är att ange en tydlig inriktning för förebyggande verksamhet, planering och hantering av eventuella större oljeutsläpp i skärgården. Oljeskyddsplanen avser kommunerna i norra Bohuslän, närmare bestämt Strömstad, Tanum, Sotenäs, Lysekil, Munkedal och Uddevalla.

I det förebyggande arbetet har kommunerna ett ansvar att sprida råd och information om risker till allmänheten. Information förmedlas därför bland annat på webbsidan och spridning till aktörer inom besöksnäringen i kommunen i samband med att ett påslag av olja eller andra kemikalier hotar skärgården.

Kommunerna i norra Bohuslän har en kuststräcka som till stora delar är utpekad som skyddsvärd ur olika aspekter. En stor del av Tanums och Strömstads kommuners skärgård ingår i Kosterhavets Nationalpark. Andra skyddsvärda områden är till exempel Åbyfjorden, Gullmarn och Hafstensfjorden i söder. Ett utsläpp skulle leda till stora konsekvenser på naturmiljön genom att växt- och djurliv skadas, stränder förorenas och havsbotten förstörs.

Syftet med att upprätta en delregional oljeskyddsplan är att stärka kommunernas beredskap inför och vid en olycka. Målsättningen är att kommunerna ska ha en gemensam beredskap och förmåga att bekämpa den olja som kommer i land från ett utsläpp och för att minimera ekologiska och socioekonomiska följder, inte minst för besöksnäringen. I de lokala bilagorna till planen framgår respektive kommuns förutsättningar, såsom till exempel prioriterade områden och avgränsningar mellan statligt och kommunalt vatten enligt framtagna handlingsprogram (enligt 3 kap, 3 och 8§§ lagen (2003:778) om skydd mot olyckor (LSO).

Denna plan beskriver kommunerna i norra Bohuslän samverkan vid händelser som kan hanteras inom delregionen med stöd av kommunala och statliga aktörer och deras materiella resurser. För hantering av mer omfattande oljeutsläpp hänvisas till [Länsstyrelsens regionala oljeskyddsplan](#) samt [Sveriges strategi för oljeskadeskydd](#).

Framtagandet av oljeskyddsplanen har letts av en arbetsgrupp med säkerhetsstrateger, miljöhandläggare och räddningstjänstpersonal i nära samarbete med representanter från berörda förvaltningar och myndigheter. Arbetet bygger på erfarenheter av inträffade oljehändelser samt genomförda utbildningar och övningar på lokal och regional nivå.

För att skapa en användarvänlig och väl förankrad oljeskyddsplan har målsättningen varit att engagera de personer som i första hand blir berörda av den. Detta har skett genom att identifiera olika resurser inom kommunernas ordinarie verksamhet.

Glenn D Gustavsson
Strömstad

Sara Eitrem
Tanum

Hanna Karlsson
Sotenäs/Munkedal/Lysekil

Mikael Gard
RMB

Markus Ljungberg
Munkedal

Gunnar Ohlén
Tanum

Anneli Persson
Uddevalla

Peter Dafteryd
Lysekil

1.1.1 Distribution

Planen distribueras för verkställighet och kännedom till följande verksamheter:

- Kommunerna Uddevalla, Lysekil, Munkedal, Sotenäs, Tanum och Strömstad
- Kustbevakningen
- JRCC - Sjöfartsverket
- Transportstyrelsen
- Naturvårdsverket
- Preem Lysekil
- Länsstyrelsen Västra Götaland, inklusive Kosterhavets Nationalpark
- Försvarsmakten
- SOS Alarm
- Berörda räddningsledningssystem (VRR, LC FYRBODAL)
- MSB
- IUA Östfold
- SSRS, Karingön, Smögen, Fjällbacka, Strömstad och Uddevalla
- Havs- och vattenmyndigheten

1.1.2 Förkortningar

Följande förkortningar är vedertagna och används i planen.

ADR	Transport av farligt gods på väg
CIVO	Civilområde
FM	Försvarsmakten
FRG	Frivilliga resursgruppen
GIS	Geografiskt informationssystem
HaV	Havs- och vattenmyndigheten
IL	Insatsledare
ISF	Inriktnings- och samordningsfunktion
IUA	Interkommunale utvalg mot akkut forurensning
IVL	Institutet för vatten och luftvård
JRCC	Joint Rescue and Coordination Center
KBV	Kustbevakningen
KFV	Katastrofhjälp för fåglar och vilt
LC	Ledningscentral
LSO	Lagen (2003:778) om skydd mot olyckor
MRV	Västra Militärregionen
MSB	Myndigheten för samhällsskydd och beredskap
NSO	Nationell samverkansgrupp för oljeskadeskydd
NÄRF	Norra Älvsborgs Räddningstjänstförbund
REK	Rekognosering
RIB	MSB:s integrerade beslutsstöd
RIL	Regional insatsledare
RL	Räddningsledare
RLC	Polisens regionsledningscentral
RMB	Räddningstjänstförbundet Mitt Bohuslän
RSA	Risk- och sårbarhetsanalys
RSG	Räddningstjänsten Storgöteborg
SL	Styrkeledare
SSRS	Svenska Sjöräddningssällskapet

TiB	Tjänsteperson i beredskap
VB	Vakthavande befäl
VRC	Vakthavande räddningschef
VRR	Västra räddningsregionen

1.1.3 Revidering

För att garantera en oljeskyddsberedskap med korrekta och uppdaterade uppgifter är det viktigt med kontinuerlig revidering av norra Bohusläns oljeskyddsplan. Säkerhetsstrateg eller annan utsedd person i respektive kommun har i dialog med samverkansgruppen/arbetsgruppen ansvaret för att revideringen och översynen genomförs minst en gång per mandatperiod.

1.1.4 Referensmaterial

MSB har tagit fram en oljeskyddspärm innehållande allmän information relaterad till en oljeolycka och ska ses som ett komplement till kommunernas lokala oljeskyddsplanering liksom den delregionala oljeskyddsplanen för Norra Bohuslän. I detta sammanhang är det även viktigt att nämna Regional oljeskyddsplan för Västra Götalands län som från 2020 utgör en bilaga till Länsstyrelsens Krisledningsplan (rapportnummer 2013:105).

MSB:s oljeskyddspärm bör finnas tillgänglig hos berörda kommuners räddningstjänster liksom miljöförvaltningar.

1.1.5 Bistånd till andra kommuner

Varje kommun ska på begäran i möjligaste mån bistå annan kommun med hanteringen av ett oljeutsläpp.

1.2 Svensk lagstiftning av betydelse för det marina oljeskadeskyddet

Enligt lag om skydd mot olyckor, LSO, 4 kap 5 § har kommunen ansvaret för räddningstjänst i vattendrag, kanaler, hamnar och andra insjöar som inte är statligt vatten medan Kustbevakningen har ansvar för miljöräddningstjänst till sjöss. I praktiken kräver storskaliga föroreningshändelser, såsom ett oljepåslag till följd av utsläpp till sjöss, att samhällets resurser kan behöva användas gemensamt för att lösa uppgiften effektivt. Det är viktigt att ansvarsgränser inte utgör hinder för en effektiv insats och det krävs samverkan från alla parter för att uppnå detta.

Ansvaret för sanering av oljeskador är inte explicit definierat författningsmässigt, utan följer av miljölagstiftningen. Ansvaret för saneringen ligger egentligen hos den som smutsar ner, men faller ofta initialt på drabbade kommunerna, för att i ett senare skede hamna hos den som vållat miljöskadan.

Enligt LSO 7 kap 2§ framgår att vid utflöde i vatten av olja eller andra skadliga ämnen som föranleder insatser av kommunal räddningstjänst, har kommunen rätt till ersättning av staten för den del av räddningstjänstkostnaderna som överstiger ett av regeringen fastställt belopp. Om utflödet har skett utanför Sveriges sjöterritorium eller inom den del av sjöterritoriet där räddningsinsatser skall göras enligt 4 kap. 5 § eller inom Göta älv, Trollhätte kanal eller Södertäljekanal framgår dock att statlig ersättning upp till ett visst fastställt belopp utgår till berörd räddningstjänst liksom för kostnader till efterföljande sanering för kommunen. Praxis är dock att kommunen också ansvarar för saneringen inom sitt ansvarsområde.

Första prioritet är att begränsa utsläppet och ta upp olja som läckt ut till sjöss samt minimera risken för fortsatt läckage. Olja som hotar stränder betraktas som miljöräddningstjänst. När oljan nått land och miljöskadan inte längre bedöms kunna förvärras (spridas ytterligare), ska beslut fattas som innebär att räddningstjänstfasen övergår till en saneringsfas. Ansvaret för saneringsfasen varierar beroende på vilken kommun som berörs och detaljer som beskriver detta framgår i de kommunspecifika bilagorna.

Tillämpbar lagstiftning

- Lag om kontinentalsockeln (1966:314).
- Lag om ersättning från Internationella oljeskadefonderna (2005:253).
- Lag om åtgärder mot förorening från fartyg (1980:424; ändrad genom bland annat 2001:1292 och 2002:874).
- Förordningen om åtgärder mot förorening från fartyg (1980:789; ändrad genom 2001:1292 och 2002:734).
- Lag om transport av farligt gods (2006:263).
- Sjötrafikförordning (1986:300).
- Lag om skydd mot olyckor (LSO 2003:778).
- Förordning om skydd mot olyckor (FSO 2003:789).
- Lag om kommuners och regioners åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap (2006:544).
- Fartygssäkerhetslag (2003:364).
- Fartygssäkerhetsförordning (2003:438).
- Lag om Sveriges ekonomiska zon (1992:1140).
- Sjölag (1994:1009).
- Miljöbalk (1998:808).
- Avfallsförordning (2020:614).
- Förordning om ansvar för oljeskador till sjöss (2013:540).

1.3 Berörda myndigheters och aktörers ansvarsområden

Myndigheten för samhällsskydd och beredskaps (MSB) oljeskyddsmateriel finns i Kustbevakningens miljöskyddsförråd i Göteborg, Oskarshamn, Härnösand, Djurö, Malmö och Slite. Vid en förfrågan om nationella resurser kommer 1–2 personer från MSB:s oljeresurspool att medfölja materielen till den kommunen som efterfrågar stöd. MSB ansvarar för att materielen transporteras till den kommunen som begär stöd. [Materielen får endast disponeras under pågående räddningsinsats.](#)

Förstärkningsresurser som MSB kan bistå med:

- [Förstärkningsresurs för stöd till samverkan och ledning \(FSOL\)](#)
- [Indikering av farliga ämnen](#)
- [Värdlandsstöd](#)
- [Samordnings- och analysstöd genom Nationell samverkansgrupp för oljeskadeskydd \(NSO\).](#)
- Att bistå och avlasta i kontakter med media och krisinformation.
- Att stödja med kartor och GIS-tjänster.

En eventuell rekvisering av förstärkningsresurser måste gå via TiB MSB. MSB är kontaktpunkt för internationellt stöd som i första hand rekviseras genom EU:s civilskyddsmekanism.

MSB prövar kommunernas ansökningar gällande ersättning för kostnader för räddningstjänst och sanering i samband med utflöde i vatten av olja eller andra skadliga ämnen enligt LSO (2003:778, [se vidare MSB:s hemsida!](#))

[Kustbevakningen](#) ska inom Sveriges sjöterritorium och ekonomiska zon svara för räddningstjänst när olja eller andra skadliga ämnen kommit ut i statligt vatten eller då det finns en överhängande fara för detta. Räddningstjänstuppslaget löses genom att förhindra, begränsa och bekämpa ett utsläpp med hjälp av Kustbevakningens egna sjögående och flygande resurser. Viktiga förmågor som kan nyttjas av samverkande aktörer är bland annat möjligheten att skapa och dela oljedriftsprognoser samt flyg- och satellitbilder för kartering och lägesbild. Kustbevakningen tar prover av utsläppt olja och andra skadliga ämnen samt analyserar dessa i den utsträckning det behövs för att utreda om det är ett utsläpp av skadligt ämne där Kustbevakningen ansvarar för miljöräddning, för att koppla utsläppet till utsläppskällan/skadevällaren för att kunna begära oljeskadeersättning samt inom ramen för brottsutredning efter beslut av FU-ledare (förundersökningsledare).

[Transportstyrelsen](#) har huvudansvaret för åtgärder som syftar till att förebygga oljeutsläpp från fartyg och olyckor till sjöss.

[Havs- och Vattenmyndigheten \(HaV\)](#) ansvarar bland annat för havs- och vattenplanering och reglering. Myndigheten har det övergripande ansvaret för bedömning av miljöpåverkan till följd av oljeutsläpp.

[Sjöfartsverket](#) ansvarar för nationella sjö- och flygräddningscentralen (JRCC) samt verkar för förebyggande åtgärder för högre sjösäkerhet.

Civilområdesansvarig Länsstyrelse (Civilområdeschef = Landshövdingen i Västra Götaland) får enligt FSO 4 kap & 8 och genom sitt områdesansvar av regeringen föreskrivas, eller i särskilda fall överta ansvaret för kommunal räddningstjänst inom en eller flera kommuner. Det kan ske vid exempelvis stora oljeutsläpp. Om räddningsinsatserna då även omfattar statlig räddningstjänst ska

Civilområdesansvarig Länsstyrelse svara för att insatserna samordnas och har fastställt en [Regional oljeskyddsplan för Västra Götalands län](#).

Länsstyrelsen kan ge råd och stöd till kommunerna utifrån ordinarie sakområden, till exempel underlag för prioriteringar rörande kustavsnitt och skyddsvärda områden. De ska också verka för att nödvändig samordning sker – framför allt när flera kommuner är berörda och när resurskonkurrens kan uppstå.

Länsstyrelsen har en Tjänsteperson i beredskap (TiB) som kan nås via SOS Alarm - 24 timmar om dygnet - året runt. Länsstyrelsen i Västra Götalands län ansvarar sedan 2009 för förvaltning av Digital Miljöatlas, som bl. a ger information om områden längs kusten som är känsliga för oljeutsläpp. Digital Miljöatlas innehåller också information om strandtyper och förslag på lämpliga saneringsmetoder för de olika områdena.

Länets oljeresurspool utgörs av ett antal personer från framför allt räddningstjänst och kommunal förvaltning som genomgått oljeskyddsutbildningar. Dessa kan rekvireras via Länsstyrelsens TiB-funktion som förmedlar en aktuell resurslista som drabbad kommun kan nyttja.

SSRS – Sjöräddningssällskapet har miljöräddningssläp som är utplacerade runt kusten och är utrustade med 200 meter högsjölänsor. Inställelsetiden är 30 minuter och de agerar alltid på ansvarig myndighets begäran.

Norge – IUA och Kystverket

1.4 Riskbild

Generell riskbild kan hänvisas till kommunernas RSA:er och [NSO:s övergripande riskbild](#).

1.4.1 Förutsättningar för kommunerna i norra Bohuslän

Sjöfarten ökar samtidigt som vi har ett försämrat säkerhetsläge. I samband med sjöfartens klimatomställning har vi fått ett bredare spektrum av utsläpp med nya bränsletyper.

I regionen förekommer i huvudsak färjetrafik och tankbåtstrafik till och från de större hamnarna där lastning och lossning genomförs. Riskerna är i första hand brand/explosion, grundstötning och kollisioner. Övriga faktorer som ökar risken är:

- Starka vindar, främst från sydväst vid lågtryck.
- Starka strömmar, (Jutska- och Baltiska strömmen).
- Fartygstrafiken i Skagerrak. Utanför Bohus-Malmön finns det ett flertal ankringsplatser i nära anslutning till Brofjorden och Åbyfjorden för fartyg i väntan på att komma in till råolja- eller produkthamnen på Preemraff Lysekil. Två ankringsplatser finns även placerade inne i Åbyfjorden, samt ankringsplatsen i Byfjorden utanför Uddevalla hamn.
- Olyckor vid offshoreverksamhet i Nordsjön.
- Terrorhandlingar och sabotage.
- Större mängd korsande färjetrafik i Oslofjordens mynning samt tankbåtstrafiken till och från Brofjorden.
- Strömstads hamn utpekad som skyddad plats, PoR (Places of refuge).
- Övrig båttrafik.
- Bunkring och läktring.
- Rysslands nya oljeexport.

1.4.2 Inventerade vrak

Sjöfartsverket har inventerat omfattningen av förlista fartyg längs kusterna. Det är idag oklart hur de kontinuerliga utsläppen påverkar den marina miljön. HaV har inlett saneringsåtgärder för att tömma de fartygsvrak som bedöms innehålla olja. Kustbevakningen flyger varje vecka efter kusten och undersöker de positioner där vraken ligger. Om olja upptäcks agerar Kustbevakningen.

I kustvattnet längs norra Bohuslän finns ett antal fartygsvrak som bedöms kunna leda till större oljepåslag – till exempel Langeland utanför Resö, vilken bedöms särskilt problematisk eftersom hon ligger i Kosterhavets Nationalpark och relativt nära land.

1.4.3

Riskområden på Västkusten

Följande områden på Västkusten är särskilt belastade av fartygstrafik och därmed bedöms risken vara förhöjd vad gäller olyckor som resulterar i oljeutsläpp.

- Route T till och från Östersjön.
- Toppning av last/läktring på Hertas Flak eller Fredrikshavns bukten.
- Göteborgs hamn med fem nautiska mil farled i trång skärgård.
- Stenungssund/Uddevalle med mycket trång farled i skärgård upp till 36 nautiska mil.
- Trafiken till och från Preemraff Lysekil (Brofjorden).

1.4.4 Räddningsinsats

Staten eller en kommun ska ansvara för en räddningsinsats endast om detta är motiverat med hänsyn till:

- Behov av ett snabbt ingripande
- Det hotade intressets vikt
- Kostnaderna för insatsen
- Omständigheterna i övrigt

Kommunal räddningstjänsts verksamhet vid oljeutsläpp till sjöss är inledningsvis, i de flesta fall inriktad mot samverkan med ansvarig aktör, Kustbevakningen. Detta så länge ett utsläpp skett på statligt vatten.

Vid utsläpp i kommunalt vatten blir rollerna de obytta, det vill säga räddningsinsatsen leds av en kommunal räddningsledare och Kustbevakningen ges vid utökat resursbehov en samverkande roll.

Gränsdragningar avseende statligt och kommunalt ansvarsområde framgår i kommunens handlingsprogram.

Situationer kan även uppstå när olja i vatten till följd av ett utsläpp hotar prioriterade miljövärden eller känsliga anläggningar/infrastruktur. Ett sådant läge kan innebära att kriterierna för räddningsinsats uppfylls även för den räddningstjänstaktör som initialt agerar samverkande. Statlig och kommunal räddningsinsats bedrivs då parallellt genom i det ena fallet fysisk hantering (styrning, isolering, upptagning) av skadekällan för den ena aktören och proaktiva åtgärder (länsutläggning, varningsmeddelande till allmänhet/sjöfart, utläggning strandskyddsduk mm) för den andra.

Generellt gäller för räddningstjänst vid miljöolycka att förhindra och/eller begränsa skador på liv, miljö och egendom.

2 RÄDDNINGSTJÄNSTFAS

2.1 Förebyggande verksamhet/val av metodik

2.1.1 Miljöräddningstjänst till sjöss och kommunal räddningstjänst på land

Generellt gäller att ju tidigare och kraftfullare insatser som kan sättas in mot oljeutsläpp desto större är chansen att bekämpningen blir framgångsrik. Dessa utförs i första hand innan oljan nått land. Detta primärt av statliga aktörer, då oljeutsläpp ofta kan härledas till statligt vatten. En tidig samverkan med berörda aktörer är avgörande.

Kommunal räddningstjänst råder inför- och när oljan når kommunalt vatten som presenteras i räddningstjänstens handlingsprogram. Likaså utgör, enligt resonemanget på föregående sida, insatser som syftar till att förhindra olja att nå och potentiellt skada skyddsvärda, prioriterade områden, anläggningar eller infrastruktur, kommunal räddningstjänst.

När oljan isolerats med hjälp av en länsa, stoppats av en strandskyddsduk eller fastnat på stränder och klippor och skadan inte bedöms kunna förvärras, övergår insatsen från miljöräddningsinsats till saneringsinsats/upptagning. Till sjöss i samband med statlig miljöräddningstjänst hanterar Kustbevakningen både isoleringen av skadan och upptagning.

Vid kommunal miljöräddningsinsats hanteras isolering och skyddande åtgärder av kommunal räddningstjänst. Därefter tar ansvarig kommunal förvaltning över hanteringen som då handlar om saneringsledning och sanering/upptagning, enligt lokalt beslutat tillvägagångssätt.

I första hand vidtas åtgärder ombord på olycksfartyget för att förhindra eller i möjligaste mån begränsa ett utsläpp. Sådana åtgärder omfattar bland annat omlastning av olja ombord från skadade till oskadade tankar, trimning (vattenpumpning mellan tankar), läktring av olja från det skadade fartyget till ett annat fartyg samt tätning av skadade tankar.

I andra hand vidtas åtgärder för att begränsa spridningen av den olja som kommit ut i vattnet. Detta görs genom att oljan omges med länsor (inlänsning), därefter påbörjas arbetet med att ta upp oljan ur vattnet.

I tredje hand inriktas arbetet mot att ta upp mesta möjliga volym ur vattnet. Samtidigt vidtas åtgärder för att förhindra att olja förs in i strandzonen, sprids och når särskilt känsliga områden, samt att oljan sprider sig längs land och drabbar ytterligare områden. Digital Miljöatlas är ett beslutsstöd för prioritering av skyddsvärda områden samt eventuella vikar som kan offras.

2.1.2 Prioritering/metodval för oljebekämpning vid påslag

Möjligheterna att framgångsrikt bekämpa ett oljeutsläpp beror på många faktorer:

- Analys och förståelse av händelsen i ett tidigt skede
- Avstånd till kusten, tiden innan föroreningen slår på land är avgörande
- Vilka fysikaliska och kemiska egenskaper föroreningen har
- Hur snabbt bekämpningsinsatserna kan påbörjas och hur skyndsamt resurser byggs upp
- Tillgång till lämplig utrustning och metoder
- Personalens utbildning, träning och uthållighet för långvarig insats
- Årstid och väderförhållandena på platsen

Valet av metod bör ske i samråd med berörda myndigheter och aktörer.

Faktorer som styr metodvalet inför en oljesanering enligt [saneringsmanualen](#) i strandzonen.

- Vattenstånd.
- Typ av strand eller kust.
- Hur viktig och intressant är berörd strandzon från ett ekologiskt- och socioekonomiskt perspektiv?
- Vilken volym handlar det om?
- Hur djupt har oljan spridit sig i strandmaterialet?
- Vilken typ av oljeprodukt är det och vilken form och tillstånd befinner den sig i?
- Vilka möjligheter finns det att transportera utrustning till området?
- Vilka möjligheter finns det att landa och transportera farligt avfall (olja och/eller kontaminerat material) från området?
- Vilka yttre förhållanden – vågor, strömmar, väderlek – råder i området?
- Hur stora skador har det blivit på stranden?

2.2 Områden som ska beaktas av räddningstjänsten

Säkerheten för allmänheten och egen personal - Säkerheten ska alltid prioriteras. Taktiken ska anpassas mot bakgrund av riskbilden. Säkerhet och försiktighet går alltid före verkan.

Ekologiska och socioekonomiska värden - För att tillvarata dessa krävs en insatsprioritering i samråd med Länsstyrelsen och kommun.

Analys och rådgivning. [Nationell samverkansgrupp för oljeskadeskydd \(NSO\)](#) kan bistå vid stora olyckor. Nås genom MSB:s TiB.

Åtgärder avseende djur - Samverkan ska ske med Länsstyrelsens naturvårdsenhet samt Naturvårdsverket. Kontakt tas med organisationer som eventuellt kan ta hand om oljeskadade djur.

Kraftsamling av resurser - Resurserna ska dimensioneras i syfte att skapa förutsättningar för att kunna hantera utsläppet när det når land. Om de egna resurserna bedöms bli otillräckliga kan förstärkningsresurser rekvireras via MSB:s TiB. Det är väsentligt att det specifika behovet tydligt framgår i samband med att modulerna begärs.

Samverkan med media, kommunledning och Länsstyrelsen - Samverkan med media avser råd, information och varning till allmänheten. VRC ansvarar för att samverkan sker med kommunledning och förvaltningar, samt Länsstyrelsen, grannkommuner och MSB.

Samverkan med markägare - Markägarmöten bör ske tidigt vid räddningsinsats samt i samband med avslutning av arbetet.

Arbetet ska dokumenteras - Avser bland annat insatta resurser, eventuella frivilliga, utrustning, händelseförlopp, vidtagna åtgärder som underlag för analyser och ekonomisk redovisning efter insatser. För att ersättning ska utgå måste en **fullständig** dokumentation kunna visas upp efter slutfört arbete. Det bör från början finnas funktioner som hanterar dokumentationen, arbetet bör inte underskattas.

2.3 Räddningstjänstens uppgifter

- Planera mål för egen räddningsinsats och/eller insatsen i samverkan
- Delta i samverkanskonferenser, delad lägesbild med samverkande aktörer
- Ta hjälp av expertstöd för praktisk rådgivning kring taktik, metod och teknik
- Bedöma kvantitet utläckt olja
- Bedöma egenskaper hos utläckt olja för att kunna bekämpa och avgöra toxicitet
- Plats för utsläpp, mindre känsliga platser som lämpar sig för upptagning/omlastning?
- Vindriktning, vindstyrka
- Hotade land- och vattenområden
- Pågående och planerade åtgärder
- Prognos
- Analys på kort och lång sikt
- Viktigt meddelande till allmänheten (VMA)
- Övrigt som kan vara av intresse

Dokumentation

- Bildöverföring från skadeområde.
- Dokumentera beslut, åtgärder, inskrivning av frivilliga, ingrepp i annans rätt i samverkan med räddningsledaren.
- Lägeskartor/GIS, flygfoton digital Miljöatlas
- Dokumentera underlag för ekonomisk redovisning efter insatser.
- Foton och positioner för miljöskador sparas för kartläggning under insats och för att underlätta saneringsarbetet.
- Säkerställ att provtagning görs.

Dokumentationen utgör underlag för utvärdering, lärande, miljöeffekter och MSB:s bedömning av ekonomisk ersättning för kommunens kostnader gällande räddningstjänst och sanering vid ett oljeutsläpp.

2.4 Kommunikation och massmedia

Kommunikationsansvarig ska på uppdrag av räddningstjänsten:

- Samordna information med andra aktörer
- Svara för den externa kommunikationen till massmedia och allmänheten.
- Samverka med kommunernas kommunikationsfunktioner.
- Vid behov hjälpa till med informationen till andra myndigheter.
- Svara för planeringen av eventuella studiebesök.

Massmedia

Pressmeddelande sänds ut i enlighet med respektive kommuns kriskommunikationsplan, men samordnas mellan aktörerna. Syftet är först och främst att få ut råd och information kring händelsen till allmänheten i området.

Informationsmöten

Vid behov kan information spridas genom möten med olika organisationer i drabbade områden, till exempel lokala föreningar.

2.5 Miljöförvaltningen

Miljöförvaltningen från berörd kommun ansvarar för följande åtgärder under en räddningsinsats vid oljepåslag:

- Bistå räddningstjänsten och Kustbevakningen med information och stöd för prioriteringar rörande naturvärden som berörs eller riskerar att beröras av oljepåslag.
- Digital Miljöatlas och Seatrack Web kan användas som beslutsstöd.
- Upprätta och hålla kontakt med HaV och MSB för analysstöd på kort och lång sikt.
- Ha tillsynsansvar rörande miljöfarlig verksamhet som t ex hantering av miljöfarligt avfall.
- [Koppla in expertstöd för praktisk rådgivning kring taktik, metod och teknik.](#)
- Upprätta kontakt med organisationer som kan ta hand om oljeskadade fåglar och gör prioriteringar i enlighet med anvisningar från Naturvårdsverket.
- Eventuell medverkan i stabsarbete och massmediakontakt.
- Strandinventering, geografisk positionering med stöd av kommunens GIS-funktion samt fotodokumentation för uppföljning av effekter.

2.6 Räddningstjänstens uppgifter på skadeplats

- Dokumentera kommunalt vatten såsom hamnar och andra avgränsade områden. Likaså hotade prioriterade områden från miljösynpunkt, innan oljan slår på land. Fotografering och geografisk positionering.
- Bedöma befarad skadefall liksom risker i hotade områden.
- Behov av evakuering av hotade områden?
- Samverka tidigt med markägare såsom kommuner, privata anläggningar/verksamheter liksom privatpersoner.
- Förse och avlasta om möjligt övergripande ledning med dokumentation.
- Förser informationsfunktioner med fakta och uppgifter
- Inskrivning av eventuella frivilliga ska noggrant dokumenteras. Använd särskild blankett. Utan inskrivning får frivilliga ej sättas in i räddningsinsats.
- Vid avslutande av räddningsinsats ska övergripande ledning och räddningsledaren samråda om tidpunkt och överlämnande till markägaren.

2.7 Markägarsammanträde

Mötet initieras av räddningsledaren och genomförs tidigt vid räddningsinsats samt vid avslutande av räddningsinsats. Lämplig lokal kan vara bygdegård, församlingshem eller räddningsstation.

Deltagare

- Representanter för räddningstjänsten
- Representant för kommunledningen
- Markägare
- Miljörestvärdeledare
- Försäkringsbolag

Dagordning

- Mötets syfte.
- Presentation av deltagarna.
- Händelseutveckling i stort (karta).
- Media och informationsarbetet.
- Resurser i insatsen.
- Kommunens ansvar.
- Den enskildes/markägarens ansvar efter avslutad räddningsinsats.
- Kommunens kostnader, statens ersättning, markägarens försäkringsfrågor.
- Övriga frågor.

3 SANERINGSFAS

3.1 Saneringsorganisationens uppgifter

- Utse saneringsledare som ansvarar för kommunens saneringsorganisation. Saknas lokal, utbildad saneringsledare för snabb aktivering, nyttjas miljörestvärdeledare. Dessa är utbildade saneringsledare och nås dygnet runt, året om via kommunal räddningstjänst eller SOS. De kan med kort varsel inleda/starta upp en saneringsorganisation för att då en varaktig lösning finns etablerad lämna över fortsatt hantering till berörd/berörda kommuner.
- Kontrollera de kommunspecifika lösningarna och eventuellt upphandlade tjänster.
- Samråd med de ansvariga och arbetsledande funktionerna från räddningstjänstfasen.
- Påbörja med fördel saneringsfasen parallellt med räddningstjänstfasen.
- Skapa förutsättningar för god dokumentation av saneringsarbetet.
- Inventering av området innan sanering påbörjas.
- Prioritera saneringsarbetet i dialog med miljöförvaltningen och kommunledning.
- Skapa en uthållig organisation som kan verka över den tid som krävs.
- Sanering av olja från naturområden, badstränder, hamnar mm.
- Överta kontakt med organisation för sanering av vilt/fågel från räddningstjänstfasen och gör fortsatta prioriteringar i enlighet med anvisningar från Naturvårdsverket.
- Rengöring av personal och utrustning.
- Arbetsmiljöfrågor för saneringspersonal.
- Hantering av oljerester och oljehaltigt material.
- Upprättande av plats/platser för omlastning av olja i hamn eller annan lämplig plats.

3.2 Miljöförvaltning vid saneringsfas

- Sammanställning av information om oljepåslagets utbredning. Fotografera och GPS-positionera.
- Bistå saneringsorganisationen med information och stöd för prioriteringar rörande naturvärden inom prioriterade områden och inom andra områden som berörs av oljepåslag.
- Samordna saneringsmetod och saneringsnivå med saneringsledaren.
- Hålla kontakt med HaV eller annan expertis inom oljekemi, miljöpåverkan och naturvårdsbiologi.
- Ansvara för tillsyn rörande miljöfarlig verksamhet, t ex hantering av miljöfarligt avfall, kemikalier, omlastningsplatser mm.
- Vid behov hålla kontakt med organisationer som kan ta hand om oljeskadade fåglar.
- Medverka i kontakten med massmedia och allmänheten.

3.3 Kommunikation/massmedia

Kommunikationsansvarig ska på uppdrag av saneringsledaren:

- Samordna informationen med andra aktörer.
- Svare för den externa kommunikationen till massmedia och allmänheten.
- Samverka med kommunernas kommunikationsfunktioner.
- Vid behov hjälpa till med informationen till andra myndigheter.
- Svare för planeringen av eventuella studiebesök.

Massmedia

Pressmeddelande sänds ut i enlighet med respektive kommuns kommunikationsplan, men samordnas mellan aktörerna. Syftet är först och främst att få ut råd och information kring händelsen till allmänheten i området.

Informationsmöten

Vid behov kan information spridas genom möten med olika organisationer i drabbade områden, till exempel lokala föreningar.

DELREGIONAL BILAGA

Bilaga A - Räddningstjänstfas

Minneslista för Räddningsledaren:

- Ledningsplats upprättas i lämplig lokal i dialog med berörd kommun.
- En främre stab/ISF-stöd startas upp i den lämpliga lokalen, exempelvis utses ett räddningstjänstbefäl eller kommunrepresentant för att leda staben.
- Ska vara bemannad för att kunna stödja miljöräddningsinsatsen och informera kommunledningen/ISF bland annat avseende resultatet av analysarbete, lägesuppföljning och samverkan.

Minneslista för räddningstjänstens övergripande ledning:

- Samverka med berörda myndigheter och aktörer för informationsutbyte och lägesrapport samt prognoser.
- Kraftsamla resurser i ett tidigt skede, även på vaga indikationer.
- Gör avstämning med TiB Länsstyrelsen.
- Begär vid behov nationella och internationella förstärkningsresurser via TiB MSB. Tänk på att noggrant precisera behovet inför förfrågan.
- Nyttja om möjligt flygunderstöd i form av drönare, helikopter eller flyg.
- Dokumentera beslut och åtgärder från början och etablera kontakt med MSB:s handläggare för ersättningsärendet.
- Påminn stab/ISF-stödet om tidig logg/dokumentation liksom samverkan med markägare och den kommunala förvaltning som ansvarar för kommande saneringsfas

Bilaga B – Saneringsfas

Minneslista för saneringsledare

- Observera att säkerhet alltid går före verkan.
- Genomför strandinventering i drabbade områden, med fokus på de prioriterade områden, insatskort i Digitalt Miljöatlas. Använd inventeringsprotokoll.
- Upprätta en saneringsplan där man fastställer hur långtgående saneringen ska genomföras i samråd med kommunens och Länsstyrelsens miljömyndigheter.
- Fastställ saneringsåtgärder enligt MSB:s saneringsmanual i dialog med berörd miljömyndighet.
- Fastställ saneringsmetod beroende på strandtyp.
- Stäm av med berörda kommuner och tillse att personal avdelas för förande av dagbok, loggar samt utförda åtgärder i Digital Miljöatlas.
- Skapa och upprätthålla en gemensam lägesbild.
- Stäm av med berörda kommuner och tillse att personal utses för inventering och dokumentation avseende vilken personal, utrustning samt transportmedel som finns tilldelade och hur de ska fördelas.
- Organisation och plats för sanering. Uppmärksamma ansvaret för arbetsmiljön med hänsyn till rådande omständigheter.
- Ordna plats och organisation för sanering av personal och utrustning
- Kontrollera spridningsprognoser från Seatrack Web samt aktuella väderprognoser, vart kan olja förväntas ha slagit på?
- Överta kontakt med organisationer som kan ta hand om oljeskadade fåglar från räddningstjänstfasen och gör prioriteringar i enlighet med anvisningar från Naturvårdsverket.
- Låt berörda kommuner utse hamn för omlastning från sjötransport till landtransport av farligt avfall, stäm av med berörd kommun och räddningsledare
- För transport av avfall inklusive farligt avfall krävs tillstånd enligt 5 kap avfallsförordningen (2020:614).
- Utvärdera hanteringskedjan i dialog med berörda kommuner, miljömyndighet och eventuellt räddningstjänst.
- Välj plats för mellanlagring av oljerester och oljehaltiga massor. Mellanlagret bör kunna tas i drift inom 1 dygn efter larm. Varaktigheten kan beräknas till 2–12 månader (eller mer) beroende på omfattning. Överföring, insamling samt transport och lagring av oljehaltigt avfall är viktiga steg under bekämpning och sanering.
- Hela hanteringskedjan, från lossning via transport och mellanlagring till det slutliga omhändertagandet av den olja som tagits upp ur vattnet eller från stränderna, måste fungera effektivt och smidigt. Därför är det viktigt att planera för att kunna ta hand om de stora volymer oljerester av varierande renhet och med olika egenskaper som det ofta är frågan om. Om lagringen sker på annan plats än där saneringen pågår ses lagringen som en mellanlagring av avfall eller farligt avfall, vilket är anmälnings- eller tillståndspliktigt enligt miljöbalken 9 kap.

Det bedöms i planeringsläget inte möjligt att göra de investeringar som krävs för att kunna söka ett tillstånd för en permanent lösning. Vid en händelse som kan kräva mellanlagring ska därför kontakt tas med Länsstyrelsen skyndsamt för att få de tillstånd som krävs för en tillfällig mellanlagring.

Avfallshanteringsföretag kan anlitas för att ansvara för avfallshanteringen, till exempel utse mellanlagringsplatser samt ansvara för deponi av uppsamlad olja. Expertis för hantering av stora volymer av avfall finns att tillgå i kommunen, Naturvårdsverket samt i regel i avfallshanteringsföretagens organisation. Se resurs- och kontaktlista i bilaga C!

Tillfällig förvaring av olja och oljeblandat material i anslutning till stranden under pågående sanering kan betraktas som ”omlastning” och det ställs då inte krav på anmälan eller tillstånd enligt Miljöbalken. För att undvika spridning till omgivningen bör förvaringen ske i täta containrar på tätt underlag.

Faktorer som styr metodvalet inför en oljesanering i strandzonen:

- Vattenstånd.
- Typ av strand eller kust.
- Hur viktig och intressant är berörd strandzon från ett ekologiskt- och socioekonomiskt perspektiv?
- Vilken volym handlar det om?
- Hur djupt har oljan spridit sig i strandmaterialet?
- Vilken typ av oljeprodukt är det och vilken form och tillstånd befinner den sig i?
- Vilka möjligheter finns det att transportera utrustning till området?
- Vilka möjligheter finns det att landa och transportera farligt avfall (olja och/eller kontaminerat material) från området?
- Vilka yttre förhållanden – vågor, strömmar, väderlek – råder i området?
- Hur stora skador har det blivit på stranden?

Bilaga C - Resurs- och kontaktlista vid oljeutsläpp

EMSA- European Maritime Safety Agency

Kan bistå med förstärkningsresurser vid strandnära insatser. Begäran görs via Kustbevakningen.

Ersättning

Upprätta tidig kontakt med MSB. Juridiskt stöd kan behövas vid stora olyckor.

EU:s civilskyddsmekanism

Mäklning av stöd från andra länder sker via MSB:s TiB.

EUROWA

Stöd och resurser från andra EU länder för hantering av oljeskadat vilt. www.eurowa.eu

Förstärkningsresurs för stöd till samverkan och ledning (FSOL)

Förstärkningsresurs för indikering av farliga ämnen nås via MSB:s TiB.

Länsor, bandvagnar och terrängfordon

Resurser kan av räddningstjänsten begäras via:

- Trafikverkets TiB
- Andra räddningstjänster
- Försvarsmaktens vakthavande befäl MRV, 0500–466 100
- MSB:s TiB

Helikopter eller drönare

Helikopter eller drönare begärs via MSB:s TiB eller då det avser drönare även andra räddningstjänster och samverkande aktörer.

ITOPF- The International Tanker Owners Pollution Federation Limited

ITOPF i London kommer tidigt att vara på skadeplats i syfte att observera insatsen om deras medlemmar berörs av olyckan. De har gedigen kunskap och kan bistå med rådgivning och expertstöd. www.itopf.org

Internationella oljeskadefonden

Kontakt med fonden sker via MSB:s TiB.

www.iopcfunds.org

Indikering

MSB:s förstärkningsresurs för indikering nås via MSB:s TiB.

Kartor och flygfoton

Kommunkartan skala 1:50 000

Fastighetskartan skala 1:20 000

Dessutom karta över kommunen digitalt som kan anpassas i skala.

Flyg/ortofoton över respektive kommun finns digitalt på GIS- avdelningar i respektive kommun.

Länsstyrelsens [Digital Miljöatlas](#)

Kemikalieinspektionen

08-519 411 00

Kustbevakningen

Kustbevakningens hemsida [Kustbevakningen](#)

Kustbevakningens växel: 0776-70 70 00

Kustbevakningens ledningscentral: 0776-70 60 00

Kustbevakningens presskontakt: 010-279 86 99

Kustbevakningen har tillgång till eget flyg samt satellitövervakning för bedömning av utsläpp till sjöss. De bistår även med spridningsberäkningar.

Lokalradion

Radio Väst, 0522-67 00 00

TV

SVT Västnytt, 031-83 72 60, vastnytt@svt.se

Länsstyrelsen i Västra Götalands län

Tjänsteman i beredskap, TiB söks via SOS. Journummer 031-334 11 06 (Enheten för Skydd och säkerhet, 010-224 40 00)

Naturavdelningen (skyddsvärda områden)

Miljöskyddsavdelningen (avfallsfrågor, miljögifter)

Vattenavdelningen (provtagning och uppföljning av miljön)

Militära resurser

Söks alltid via vakthavande befäl MRV, 0500-466 100

Miljörestvärdeledare

Sökes via SOS

Naturvårdsverket

010-698 10 00

Säkerhetschef 010-698 12 38

NSO – Nationell samverkansgrupp för oljeskadeskydd

Stöd vid bl.a. analys och samordning vid stora, komplexa händelser. Nås via MSB TiB

HaV

HaV 010-698 6000 havsmiljo@havochvatten.se

Omhändertagande av oljeskadade djur

Oljeskadade fåglar kan avlivas/tvättas. Kontakt kan tas med Katastrofhjälp för fåglar och vilt (KFV), 070-547 17 00, 070-558 75 48, 070-547 15 66 eller Fågelcentralen 0303-165 01.

SMHI - Seatrack Web driftprognoser

SMHI kan bistå med mer träffsäkra och avancerade prognoser i akut läge. Komplement till Kustbevakningens enklare prognoser i Sjöbasis. Nås via TiB.

Statens vilt

Vissa djur och fågelarter som påträffas (för mer information kring vilka arter gå in på [Naturhistoriska Riksmuseets hemsida](#)) skadade eller döda är man skyldig att anmäla till Polisen.

Gällande skadade fåglar/djur kontaktar polisen Naturvårdsverket, 010-698 10 00. Döda fåglar/djur sändes till Naturhistoriska Riksmuseet, 08-51 95 40 00, 070- 393 66 71.

MSB:s nationella oljeskyddsdepåer

Rekvirering sker via Tjänsteperson i beredskap (TiB) på MSB.

SSRS

- Jour Stenungssund och Uddevalla, 0709-71 39 77, rs.stenungsund@ssrs.se
- Jour Kåringön, 0705-80 81 46, rs.karingon@ssrs.se
- Jour Strömstad, 0705-80 81 47, rs.stromstad@ssrs.se
- Jour Fjällbacka, 0705-80 81 57, rs.fjallbacka@ssrs.se
- Jour Smögen, 0705-80 85 87, rs.smogen@ssrs.se

Stena Recycling AB/Miljö, journummer

Uddevalla, 010-445 50 60 filial

Stenungssund, 0303-77 33 75 filial

Rambo AB – avfallsminimering och återvinning

Lysekil, Munkedal, Sotenäs och Tanum

Växelnummer, 0523-66 77 00

Slamtömning, 0709-30 94 18 /Jour

Uddevalla Energi – avfallshantering

Växelnummer, 0522-69 62 69

Strömstads kommun – avfallshantering

Strömstad, 0526-19 150

Ragn-Sells AB – ADR

Strömstad och Heljestorp/Vänernborg växelnummer, 0771-88 88 88

[Förstärkningsresursen för värdlandsstöd](#)